

קול צופיך

מרן הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל



תצווה - תשנ"ח - מאת מרן הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל



שומע אני שיהיו דולקין לעולם, ת"ל מערב עד בקר (ויקרא כד ג) אי מערב עד בקר, יכול יהיו דולקים מערב עד בקר ויכבס, ת"ל יאירו שבעת הנרות הא כיצד, יאירו שבעת הנרות מערב עד בקר לפני ה' תמיד (שם), שיהא נר מערבי דולק תדיר, שממנו מדליקין את המנורה בין הערבים ובתורת כהנים (שם כ"ד, ב) נמי אמרו כך להעלות נר תמיד, שיהא נר מערבי תדיר וקתני התם, מצאו שכבה מדשנו ומדליקו ממוזבח העולה, דאפילו ביום נמי מדליק נר מערבי לפי שהוא תמיד לעולם. ובמסכת תמיד (ג, ט) שנינו כך מי שזכה בדישון המנורה נכנס ומצא שתי נרות מזרחיים דולקין מדשן את השאר ומניח את אלו דולקין במקומן מצאן שכבו מדשנן ומדליקן מן הדולקין ואחר כך מדשן את השאר וסתם משנה זו שנויה כדברי רבי (מנחות צח:). שאמר בנרות מזרח ומערב היו מונחין, ולדעתו נר מערבי הוא השני, ונקרא מערבי לפי שהוא מערבי לראשון, ולפי שהוא צריך להדליק נר מערבי לקיים בו לפני ה' תמיד צריך להדליק המזרחי, שאין השני נקרא מערבי עד שיהא זה מזרחי אצלו אבל לדברי האומר (שם) צפון ודרום היו מונחין, נר מערבי הוא האמצעי שבגופה של מנורה, והוא לבדו מדליק בבקר ועל הכלל, לפני ה' תמיד בנר מערבי, שהוא דולק תמיד ביום ובלילה, עכ"ל. בין כך ובין כך, לפי כל השיטות משמע, שלפחות נר אחד מן המנורה היה דולק כל הזמן במשך 24 שעות. גם בזמן מסעם של בני ישראל במדבר והיו צריכים להעביר את המנורה ממקום למקום – האש של הנרות לא כבה מעולם למרות שהיו מכסים את המנורה.

בציווי של תרומת השמן למנורה התורה מדגישה שאת השמן צריכים לקחת "אליך", כמו שכתוב: "וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זַיִת זָךְ". בעוד מקום מצאנו בתורה שכתבה "אליך" בהתייחס למשה רבנו, והוא בפרשת פרה אדומה, כמו שכתוב (במדבר [חוקת] י"ט, ב): "וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ פָּרָה אֲדָמָה". ומבארים חז"ל, שבכל מקום שהיו צריכים עם ישראל

השיעור לעילוי נשמת :
מרן הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל



פרשת השבוע : תצווה

השיעור נמסר ע"י הרב מרדכי אליהו זצוק"ל, בשנת תשנ"ח.

הלכות פורים ופרשת זכור

כבוד הרבנים הנכבדים, הרב הפותח, קהל קדוש ונכבד, מאזינים ושומעים.

להעלות נר תמיד – ניסי הדלקת המנורה

פרשתנו פותחת בציווי להביא שמן זית זך למאור (שמות כ"ז, כ"א): "וְאִתָּה תִּצְוֶה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זַיִת זָךְ פְּתִית לְמָאוֹר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד". ואחרי זה כתוב: בְּאֵהָל מוֹעֵד מִחוּץ לַפֶּתַח אֲשֶׁר עַל הַעֲדֹת יַעֲרֹף אֹתוֹ אֶהְרֹן וּבָנָיו מֵעֶרֶב עַד בֹּקֶר לִפְנֵי ה' חֲקֹת עוֹלָם לְדֹרֹתֵם מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל". ומבאר רש"י: "כל לילה ולילה קרוי תמיד". כלומר, שלא היו צריכים להדליק גם ביום את נרות המנורה, כי ההדלקה של הלילה הספיקה עד הלילה הבא. גם הרמב"ם (הל' בית הבחירה פ"ג ה"י) כותב, שהנרות במנורה היו צריכים לדלוק 24 שעות לילה ויום. שמה תשאל לשם מה צריך להליד את הנרות גם ביום? בשלמא בלילה היה אור בוקע מהמנורה ומאיר לסביבותיו, אבל ביום לשם מה היה צריך את אור המנורה? יש לומר, שאדרבה - התורה ציוותה שגם ביום צריכים הנרות לדלוק כדי שלא יאמרו שכביכול הקב"ה צריך לאור שלנו, וכמו שאמרו חז"ל: "וכי לאורה הוא צריך"!! והרי הקב"ה ברא ויצר את השמש את הירח ואת הכוכבים, ולבני ישראל העמיד עמוד ענן ועמוד האש להאיר להם גם בלילה – אלא הנחת רוח לפניו יתברך היא שעם ישראל עושים רצונו, ולכן הנרות צריכים לדלוק גם ביום. הרמב"ן – לעומתו – לומד, שלא היה דולק 24 שעות אלא הנר המערבי בלבד, אבל ששת נרות המנורה לא היו צריכים לדלוק 24 שעות, וז"ל: "ומדרש רבותינו אינו כך, אלא כך שנו בספרי (ריש בהעלותך) יאירו שבעת הנרות (במדבר ח', ב),



קול צופיך

מִן הָרֵאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרַה"ג הַמְקוּבֵּל הָא-לְקִי הַרֵב מֵרַדְכֵי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל



תְּצוּוֹה - תִּשְׁנִי"ח - מֵאֵת מֵאֵת מִן הָרֵאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרַה"ג מֵרַדְכֵי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל



מיד כשקם בבוקר אומר: "מודה אני לפניך" ומקיים מצות נטילת ידיים של שחרית, גם מצווה שלא להלך ארבע אמות ללא נטילת ידיים, כמו כן הוא מצווה שלא לדבר שום שיחה ואפילו לא דברי תורה, ואז – הוא מצווה החל ממצוות הנהגה של שחר ועד שעולה לישון יש לו מצוות המוטלות עליו, ואפילו בתוך השינה יש מצוות המלוות אותו כיצד ועל איזה צד עליו לשכב, וכך עד הבוקר וחוזר חלילה. גם לימוד התורה מלווה את האדם 24 שעות, וכשמקיים "יצא אדם לפעלו ולעבודתו עדי ערב" מוטל עליו לדעת את ההלכות שבחושן משפט, דיני הוראה וריבית וכן על זה הדרך, כך שבכל עת אדם צריך להיות עסוק בלימוד התורה ובקיום מצוותיה. וזהו: "להעלות נר תמיד" – שבתמידות עליו לקיים את כל המצוות וגם את לימוד התורה, כך שאם הוא זוכה לשבת וללמוד תורה, עליו ללמוד ביום ובלילה, ואם הוא עובד חצי יום וקובע חצי יום ללימוד תורה, עליו לדאוג בכל מקורה שלפחות "הנר המערבי" ידלק במשך 24 שעות. ואם הוא לא זוכה בכלל ללמוד בישיבה וְעֵינֵינוּ רוֹאוֹת כִּמָּה שִׁמְקָנָאִים בְּמִסְפָּר בְּחוּרֵי הַיְשִׁיבוֹת שֶׁהוֹלֵךְ וּמֵתַרְבֵּה, וְאֵף שֶׁהֵם אוֹמְרִים "פֶּן יִרְבֶּה" אֲנַחְנוּ אוֹמְרִים "כֵּן יִרְבֶּה". כֵּךְ גַּם רוֹאִים שֶׁהֵם מְגוֹזִימִים בְּמִסְפָּרִים, אֲבָל אֲנַחְנוּ נֹאמֵר שֶׁכֵּן יִהְיֶה וְיִקוּם, וְאִמֵּן כֵּן יִהְיֶה רְצוֹן. כִּמוֹ כֵּן, הֵם מִסְפָּרִים בְּצִרּוֹת עֵין כִּמָּה כֶּסֶף וְתַקְצִיבִים הֵם מְקַבְּלִים מֵהַמְּשַׁלָּה, אֲבָל אֲנַחְנוּ אוֹמְרִים: הַלּוֹאֵי שִׁקְבְּלוּ אֶת הַלְתַּקְצִיבִים וְאִדְרַבֵּה שִׁירְבוּ וְיִכְפְּלוּ הַתַּקְצִיבִים אֲמֵן כֵּן יִהְיֶה רְצוֹן], עַל כֵּן יֵשׁ לְכָל אָדָם לְחַשֵּׁב אֶת דְּרָכָיו וְלִדְעַת אֵיךְ לְקַיֵּם אֶת הַ"נֵר תְּמִיד", אִם כֵּבֵן יִשִּׁיבָה שִׁלְמֹד 24 שְׁעוֹת, וְאִם הוּא בֵּעַל מְקַצוּעַ – עַלֵּיו לְדַאֵוֹג לַ"נֵר הַמְעֵרְבִי" וְאִם הוּא עִסוּק הַרְבֵּה – עַלֵּיו לְדַאֵוֹג לְפָחוֹת לְכָל לַיְלָה וְלַיְלָה.

גְּדוּלִים צְדִיקִים בְּמֵייתָם יוֹתֵר מִבְּחֵייהֶם

הַמֵּן הַרְשַׁע הַכְּנִיס אֶת מֹשֶׁה רַבְּנוּ - שִׁיחוֹל יוֹם לִידְתוֹ וּפְטִירְתוֹ הַשְּׁבֻעַ – בְּכֻלָּל אֲמִצְעֵי הַשְּׁכָנוּעַ וְהַלְחָצִים שֶׁהַפְּעִיל עַל אַחֲשׁוּרוֹשׁ. חִז"ל אוֹמְרִים, שֶׁהַמֵּן הַפִּיל פּוֹר הוּא הַגּוֹרֵל מִיּוֹם לַיּוֹם, וְיֵצֵא לוֹ "מִחֻדָּשׁ לְחֻדָּשׁ" שֶׁהוּא חוֹדֵשׁ אֲדָר. הֵיתָה לוֹ

לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּאִפְרַר פְּרָה אֲדוּמָה, הֵיוּ לּוֹקָחִים וּמְעַרְבִים בּוֹ גַם מֵהַאִפְרַר שֶׁל מֹשֶׁה רַבְּנוּ. כֵּךְ גַּם נִיתֵן לְבֹאֵר בְּפִרְשַׁת הַמְּנוֹרָה, שֶׁבְּכָל פֶּעַם שֶׁהֵיוּ מְדַלְקִים אֶת נֵרוֹת הַמְּנוֹרָה, הֵיוּ לּוֹקָחִים וּמְעַרְבִים מֵהַשֶּׁמֶן שֶׁל הַהֲדַלְקָה הָרֵאשׁוֹנָה שֶׁהֲדַלְקוּ בְּמְנוֹרָה עִם הַשֶּׁמֶן שֶׁהֵבִיאוּ לְמֹשֶׁה רַבְּנוּ.

אֲבָנֵי הַחוֹשֵׁן וְשֶׁמֶן זֵית זָךְ – מֵהַשָּׁמַיִם וּמִגֵּן עֵדֶן

וַיֵּשׁ לְבֹאֵר עַל מָה שֶׁכְּתוּב: "וַיִּקְחוּ אֶלְיָךְ שֶׁמֶן זֵית זָךְ פְּתִית לְמֵאוֹר לְהַעֲלֹת נֵר תְּמִיד", שֶׁהָרִי כְּתוּב בְּתַרְגוּם יוֹנָתָן בֶּן עוֹזִיָּאל לְקַמֵּן בְּפִרְשַׁת וַיִּקְחֵל (שְׁמוֹת כ"ז, כ"ז-כ"ח): "וְעַנְנֵי שְׁמֵיָא אֲזַלְיָן לְפִישׁוֹן וְדַלִּיָּין מִתְּמָן יֵת אֲבָנֵי בּוֹרְלוֹת חִילָא וְיֵת אֲבָנֵי אֶשְׁלֵמוֹתָא לְשַׁקְעָא בְּאִפְּוֹדָא וּבְחוֹשֵׁנָא וּמַחְתָּן יִתְהוֹן בְּאֲנָפֵי מְדַבְּרָא (עֲנֵי הַשָּׁמַיִם הֵיוּ הוֹלְכִים לְנַהַר פִּישׁוֹן וְדוֹלִים מִשֶּׁם אֶת אֲבָנֵי הַשּׁוּהָם וְאֲבָנֵי הַמִּיּוֹלָאִים שֶׁהֵיוּ צְרִיכִים כְּדֵי לְשַׁבֵּץ אוֹתָם בְּחוֹשֵׁן הָאִפְּוֹד וְהֵיוּ מְבִיאִים אוֹתָם וּמְנִיחִים אוֹתָם עַל פְּנֵי הַמְּדַבֵּר) אֲזַלְיָן רַבְּרַבְנֵי יִשְׂרָאֵל וּמֵייתָן יִתְהוֹן לְצִרּוֹךְ עֵיבִידְתָא (וְהֵיוּ הַנְּשִׂאִים הַחֹשׁוֹבִים שֶׁבַע הוֹלְכִים וּמְלַקְטִים אוֹתָם וּמְבִיאִים אוֹתָם לְצִרּוֹךְ עֲבוֹדַת הַמִּשְׁכָּן). וְתִיבִין עֲנֵי שְׁמֵיָא וְאֲזַלְיָן לְגֵן עֵדֶן (הֵיוּ הַעֲנָנִים שׁוֹבִים הוֹלְכִים מִשֶּׁם לְגֵן עֵדֶן וּבָאִים) וְנִסְבִּין מִתְּמָן יֵת בּוֹשְׁמָא בְּחִירָא וְיֵת מִשְׁחָא דְזֵיתָא לְאִנְהָרוֹתָא וְיֵת אִפְרַסְמָא דְכִיָּא לְמִשְׁחַ רְבוֹתָא וְלַקְטוֹרֵת בּוֹסְמֵיָא (וּמְבִיאִים מִשֶּׁם אֶת הַבּוֹשֵׂם וְאֶת שְׁמֵן הַמִּשְׁחָה לְשֶׁמֶן זֵית זָךְ) וְאֶת שְׁמֵן הָאִפְרַסְמוֹן הַטְּהוֹר לְשֶׁמֶן וְלַקְטוֹרֵת הַסְּמִים)". וַיֵּשׁ לְדוֹן בְּשֶׁמֶן שֶׁבָא מֵהַשָּׁמַיִם אִם כֶּשֶׁר לְעֲבוֹדַת הַמִּשְׁכָּן, וְהָרִי הַתּוֹרָה צִוּוֹתָה שִׁיחָא עֲשׂוּי מְזִית וְשִׁישׁ לְכַתּוֹת אוֹתוֹ בְּאוֹפֵן שֶׁמְכַל הַזֵּיתִים יוֹצִיאוּ אֶחָד הַמְּשׁוּבַח שֶׁבָהֶם וְהוּא הַ"כְּתִית" הַנִּדְרָשׁ, וְשִׁמָּא הֵיתָה אֲזַ הוֹרָאֵת שְׁעָה כִּיּוֹן שֶׁלֹּא הֵיָה בְּמִדְבַר זֵיתִים וְלֹא הֵיתָה אִפְשָׁרוֹת אַחֲרָת. וְעוֹד אוֹמְרִים בְּעַלֵּי הַמְּסוֹר עַל הַפְּסוּק: "שֶׁמֶן זֵית זָךְ פְּתִית לְמֵאוֹר" – רְמִזָּה הַתּוֹרָה כֵּאֵן עַל אוֹפֵן לִימוֹד הַתּוֹרָה, שֶׁאֲדָם צָרִיךְ "לְכַתּוֹת" אֶת עֲצָמוֹ וְלַעֲמוֹל בְּעַמֵּל רַב כְּדֵי שִׁיחָה לוֹ לְמֵאוֹר לְעוֹלָם גַּם בְּעוֹלָם הַזֶּה וְגַם בְּעוֹלָם הַבָּא.

לְהַעֲלוֹת נֵר תְּמִיד – מִצְוֹת וְלִימוֹד הַתּוֹרָה

לְהַעֲלוֹת נֵר תְּמִיד – יְדוּעַ שֶׁהַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת מְלוּיִם אֶת הָאָדָם מִשְׁעָה שְׁפוֹתָח אֶת עֵינָיו בְּבוֹקֵר וְעַד שְׁעוֹצֵם אֶת עֵינָיו בְּלַיְלָה,



קול צופיך

מִן הַרְאִשׁוֹן לְצִיּוֹן הַרְה"ג הַמְקוּבֵּל הָא-לְקִי הַרֵב מֵרַדְכֵי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל



תצווה - תשנ"ח - מאת מאת מִן הַרְאִשׁוֹן לְצִיּוֹן הַרְה"ג מֵרַדְכֵי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל



[ברכה].

גדר מצות מחיית עמלק

השבת אנו נקרא בשני ספרי תורה, באחד נקרא את פרשת תצווה שהיא פרשת השבוע כסדר, וגם נקרא את פרשת "זכור". בדרך כלל, אנשים רגילים שיש חשיבות בפרשת "זכור". והנה הרמב"ם אומר (ה' מלכים פ"ה ה"ה): "וכן מצות עשה לאבד זכר עמלק, שנאמר: 'תמחה את זכר עמלק', ומצות עשה לזכור תמיד מעשיו הרעים ואריבתו כדי לעורר איבתו, שנאמר: 'זכור את אשר עשה לך עמלק'. מפי השמועה למדו, זכור – בפה, לא תשכח – בלב, שאסור לשכוח איבתו ושנאתו". ויש לשאול, האם המצוה היא לזכור בזכרון בלבד את מה שעשה לנו עמלק, או שמא המצוה היא לומר את זה בפה: "כך וכך עשה עמלק", או שמא יש לקרוא בתורה את מה שעשה לך עמלק. כמו כן יש לשאול, האם מצות זכירת מעשה עמלק היא מצוה דאורייתא שהתורה ציוותה, או שמא היא מצוה דרבנן שחכמים תקנו. והשאלה יותר גדולה, מה ששואל בעל ה"מלאכת שלמה" עדני על המשניות, שלפי דברי הרמב"ם יוצא שאנו מצווים לזכור ולהזכיר את מעשה עמלק במטרה לעורר את איבתו ושנאתו, כך שנוכל ללחום בו מלחמת חרמה ומחייה. ואם כך לכאורה יש נפקא מינה לימינו, שאין לנו ידיעה מיהם יוצאי זרעו של עמלק, וזאת למרות שאנו מצביעים על פלוני ופלוני שהם עמלק אבל אין זה מידיעה ברורה; גם כלל זה נקוט בידינו, שכל מי ששולט על ישראל הוא בגדר "עמלק", אך כל זה אינו מקנה "תואר" ברור וחתום של שונא עמלק והוא עמלק! אם כן לכאורה, לא נתחייב במצוה זו מן התורה, שהרי כל המטרה של הקריאה והמחייה היא כדי ללחום בו. ועל זה אומר ה"מלאכת שלמה" עדני, וז"ל: "כתוב בספר חן טוב וכו', ובזה נתרץ למה אנחנו בעוונותינו ובגלותנו מצווים לקרוא פרשת זכור בציבור מן התורה", הנה בשלמא אם תאמר שמצוה זו היא מדרבנן – תקרא! אבל לדעתו זו מצוה מן התורה, ואם כן מדוע מצוה זו קיימת עדיין היום למרות שאין לנו למעשה את "זכור תמחה את זכר עמלק"? "כיון שאין אנחנו יכולים לקיים

שמחה גדולה על כך, ואמר: כיון שנפל פור באדר מובטחת לו מפלתם של ישראל שהרי הוא החודש שבו מת משה רבנו, והוא לא היה יודע שבז' באדר גם נולד. ויש לשאול, על מה היתה מבוססת השמחה של המן הרשע על כך שבחודש אדר מת משה רבנו? אלא, שכך חשב אותו טיפש בקוצר הבנתו, וכמו שאומרים חז"ל, שבעצם היה עליו לחשוב עוד קצת ולהבין שבאותו חודש גם נולד משה רבנו, ועוד, שצדיקים – גם במיתתם קרויים חיים, ואם גזרו גזרות בחיים חיותם – עדיין אותן גזרות חיים וקיימים. וזהו ההבדל העצום שבין צדיקים ומנהיגי ישראל לבין מנהיגי אומות העולם, שאם קיסר גזר גזרה – מתבטלת הגזירה עם מיתתו, מה שאין כן אצל מנהיגי ישראל, ואם משה רבנו גזר גזרה בחיים חיותו – ממשיכה אותה גזירה להתקיים גם אחרי פטירתו, וזה אפילו אם לא כתוב דבר זה בתורה. ואמרו לו יועציו להמן הרשע, מה לך ולשמוח בכך שמת משה רבנו בחודש זה, והרי עם מיתתו יש גם את "לידתו" שכן הצדיק מסתכל מלמעלה ומשיגח עלינו, וכמו שמובא בזהר הקדוש שגדולה השפעת הצדיק במיתתו יותר מאשר בחיים חיותו, וגדולים צדיקים במיתתם יותר מאשר בחייהם! ולכן, אדרבה, בחודש אדר מתחילה השפעתו של משה רבנו על כלל ישראל.

אין לו מגילה – כיצד ינהג

בשבוע שעבר דיברנו על מצות הלל ועל קריאת המגילה בפורים, וחלק מהמאזינים לא כל כך סיכמו את הדברים. לכן, הסיכום של הדברים אותם העלינו בשבוע שעבר הוא מה שאומר הטור שראשית יש לדעת שיש חובה לשמוע מקרא מגילה, ואפילו כהנים בעבודתם ולויים בדוכנם וישראל במעמדם – חובה עליהם לשמוע מקרא מגילה. אבל אם אדם נמצא במצב שאינו יכול ואין לו אפשרות לקרוא מגילה, סיכמנו שיקרא הלל בלי ברכה, מפני שיש מחלוקת בפוסקים אם תקנו הלל בפורים או לא תקנו הלל בפורים – על כן יש לקרוא את ההלל בלי ברכה. [ויש שהבינו בדברינו שאדם שאין לו מגילה יקרא הלל בברכה, לא כן הוא, אלא יקרא הלל בלי



קול צופיד

מִן הָרֵאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרַה"ג הַמְקוּבֵל הָא-לְקִי הַרֵב מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל



תְּצוּוּה - תִּשְׁנִי"ח - מֵאֵת מֵאֵת מִן הָרֵאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרַה"ג מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל



כָּל הַנְּחָשָׁלִים אַחֲרֶיךָ וְאַתָּה עֵינִי וְיָגַע וְלֹא גָרָא אֶלְקִים. וְהִיָּה בְּהִנִּיחַ ה' אֶלְקֶיךָ לְךָ מִכָּל אִיבִיךָ מִסְבִּיב בְּאַרְצָךְ אֲשֶׁר יָדוּד אֶלְקֶיךָ נָתַן לְךָ נִחְלָה לְרִשְׁתָּהּ תִּמְחָה אֶת זְכָר עֲמֶלְק מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם לֹא תִשְׁפָּח". האלשיך הקדוש מאריך לבאר מדוע התורה לכאורה כפלה וכתב "בדרך" וגם "בצאתכם ממצרים" (ו'י"ל: "ושמא תאמר הלא אם לכבוד ישראל אתה חש, אנה עזבת את אשר עשו להם פלשתים שהרגו מאפרים מאתים אלף כאחד. לזה אמר בדרך כו' לומר הנה יש שני הפרשים, אחד כי עמלק בא בדרך רודף לקראתך, אך פלשתים עברת דרך ארצם. ועוד טעם שני והוא כי אשר עשו פלשתים לא היה בזמן היציאה ממצרים לפי האמת ולא יצאו רק שבט אפרים לבד ועל שעברו נענשו. אך מה שעשה לך עמלק היה בצאתכם ממצרים, וזה אמר לשון רבים שהוא לרמוז על זמן היציאה ושיצאו כל השבטים ולא בזמן שיצא אחד לבדו. ושמא תאמר אם את רעת עמלק באת לומר שזכור, למה תאמר אשר עשו לנו בדרך בצאתנו ממצרים, ולמה לא נזכור אשר הוסיף שנית ידו בסילוק אהרן, כי גם שם להשמיד היה בלבבו בראותו סילוק ענני כבוד. לזה אמר מה שאני עושה עיקר מהפעם הראשונה גם זה משני טעמים. אחד כי אז בראשונה היה אשר קרד בדרך, כי רחוק ממנו היית ולא היית עובר דרך ארצו ובא לקראתך וזהו אשר קרד, מה שאין כן בפעם השנית כי ראה שהיו עוברים דרך ארצו, כמאמר הכתוב (במדבר כא א) וישמע הכנעני כו' כי בא ישראל דרך האתרים, שהוא בדרך שהלכו המרגלים שעלו בנגב דרך ארץ עמלק וישב בארץ הנגב, על כן נפל עליו אימת מות, אך בצאתכם ממצרים היה אשר קרד בדרך שהוא כי יצא ממקומו וילך לקראתך בדרך", עיי"ש עוד באורך). והביאור הפשוט הוא: "אשר קרד" – שטימא אותך וקירר אותך, "ויזנב בך" – שזרק את הערלה של ברית המילה כלפי מעלה בהתרסה, "כל הנחשלים אחריך" – שלקח את החלשים, "ואתה עיף ויגע" והוא – לא היה "ירא אלקים" וכך עד "תמחה זכר עמלק וכו' לא תשכח".

גִּדְר חַיִּיב מַחִיִּית עֲמֶלְק לְדַעַת הַרְמַב"ן

ומבאר הרמב"ן בפירושו על התורה, על הפסוק שאנו אומרים: "זכור את אשר לך עמלק", וז"ל: "זכור את אשר עשה לך עמלק - כבר הזכרתי (לעיל כד ט) המדרש שדרשו בו בספרא (בחקותי פרשה א' ג), יכול בלבד, כשהוא אומר לא תשכח הרי שכחת הלב אמורה, הא מה אני מקיים זכור - שתהא שונה בפיד. וכן בספרי (תצא קסו), זכור את אשר עשה לך עמלק – בפה, לא תשכח – בלב. ולא ידעתי מה היא הזכירה הזו בפה, אם לאמר שנקרא פרשת עמלק בציבור, ונמצינו למדין מן התורה בשניה זכור (מגילה כט), ויהיה סמך למקרא מגלה מן

לעשות עמו את הרעה שחשב לעשות עמנו. אמנם הכוונה היא כזאת, לזכור הגורם שהוא העוון שהביא את עמלק ונשוב לה', שהרי גם בבוא משיח צדקנו עדיין יישארו תרי"ג מצוות והתורה לא תתבטל ולא תשתנה, ומה יש לנו למחות את זכרו של עמלק מן העולם [למרות שכבר בא המשיח ואין לנו יותר זרעו של עמלק, ומה אנחנו קוראים את הפרשה הזו? וגם יש לשים לב לכך שגם אחרי בוא המשיח לא תתבטל מצות מחיית עמלק]. אלא ודאי כמו שכתבנו לזכור את הגורם בביאת עמלק, דהיינו שהיתה לעם ישראל את השנאה, עם ישראל היה ברפידים שרפו ידיהם מן התורה, והיה מריבה ביניהם, וגם המן הרשע אמר ישנו עם אחד מפוזר ומפורד, דהיינו שיש שנאה ביניהם, ועל כן אנחנו צריכים לקיים בנו "קיימו וקבלו עליהם את דברי הצומות האלה וזעקתם". כלומר, שלדעת הרב "מלאכת שלמה" שגם כשיבוא המשיח וכל שכן עכשו אנחנו חייבים לקרוא את קריאת "זכור" מן התורה בספר התורה, למרות שאתה לא יכול למחות את זכר עמלק – כדי לזכור שעם ישראל בא "ברפידים" על כך שרפו ידיהם מן התורה! הוא קירר אותנו מן המצוות! הוא עשה מחלוקת בינינו! "ויזנב בך כל הנחשלים אחריך"! וכיון שזה הגורם לביאתו של "עמלק", עלינו להמנע מאותם גורמים גם היום. כלומר, שאם אדם יבוא ויקרא את פרשת עמלק, ויקרא "לשם יחוד קודש אברך הוא", וישמע את הקריאה של מחיית עמלק ולא כיוון שבא מרפידים ו"אשר קרד בדרך" וכל מה שצריכים לכוון, לא קיים את המצוה כדבעי לדעתו של "מלאכת שלמה" עדני. וכפי שבארנו, לדבריו יצא שהחיוב הוא חיוב דאורייתא. אמנם, לא אביא את כל הפוסקים שאומרים שקריאה זו מדאורייתא וגם לא אביא את כל הפוסקים שאומרים שקריאה זו מדרבנן, אבל אביא קטעים בודדים לכל צד.

מִטְרַת הַקְּרִיָּאָה לְדַעַת הָאֱלִשִׁיךְ הַקְּדוּשׁ

בסוף פרשת "כי תצא" מובאת פרשת מחיית עמלק אותה נקרא השבת. וכך כתוב (דברים כ"ה, י"ז-י"ט): "זְכוֹר אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה לְךָ עֲמֶלְק בְּדֶרְךָ בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרַיִם. אֲשֶׁר קָרַד בְּדֶרְךָ וַיִּזְנֵב בְּךָ



קול צופיך

מִן הָרֵאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרַה"ג הַמְקוּבֵּל הָא-לְקִי הַרֵב מֵרַדְכִי אֵלֵיהוּ זְצוּק"ל



תְּצוּוּהָ - תִּשְׁנֶ"ח - מֵאֵת מֵאֵת מִן הָרֵאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרַה"ג מֵרַדְכִי אֵלֵיהוּ זְצוּק"ל

לישראל בצאתם ממצרים, שנצטוינו לזכור מה עשה עמלק לישראל וכו'. מבואר בר"מ פ"ה ממלכים ה' ו' ומצות עשה לזכור תמיד וכו', נראה מדבריו דהיא מן המצוות התמידיות, כמו שמנה הרב המחבר בהקדמת הספר באגרת שש מצוות תמידיות. ומדברי הרב המחבר נראה דדי בפעם אחת כל ימיו, עכ"ל, או שמא חובתו באופן קיצוני היא לזכור בכל רגע ורגע את מעשה עמלק ולמחותו, או שמא יש להזכיר מעשה זה בכל יום כמו שמזכירים בכל יום ויום את יציאת מצרים, או שמא החיוב הוא באופן של "פשרה", שיש להזכיר אותו פעם בשנה? והנה, בפועל אנחנו מזכירים את מצות מחיית עמלק שלש פעמים בשנה, האחת בפרשת בשלח, השניה בפרשת כי תצא, והשלישית בשבת "זכור" בקריאת המפטיר. אם כן יש לחקור, שמא יצאנו בזה ידי חובתנו ודי בכך, או שמא החיוב הוא כמו דעת הרמב"ן להזכיר את מעשה עמלק בכל רגע ורגע כדי להשריש בנו את הגורמים למפלה זו ואת מה שעלינו לעשות כדי להמנע מכך. גם מצאנו בעניין מלחמת שאול לפני שהלך להמלך בעמלק שהזכיר לו שמואל את מעשה עמלק, כמו שכתוב (שמואל א', ט"ו, ב'): "כֹּה אָמַר ה' צְבָקוֹת פָּקַדְתִּי אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה עִמְלָק לְיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר שָׁם לוֹ בְּדָרְךָ בְּעֵלְתוֹ מִמִּצְרַיִם". הנה בתחילה מספר לו שמואל לשאול מה שעשה עמלק. וקשה, וכי לא ידע שאול מה שעשה עמלק לישראל בצאתם ממצרים? וכי לא למד תורה?! וכי לא קרא בחומש?! אלא, ששמואל מזכיר לו לשאול את מה שעשה כדי לעורר בו את איבתו ואת שנאתו לעמלק בכדי שיילחם ולא יאמר שהוא ריחם על הצאן ועל הבקר.

חיובה מדאורייתא – גם לאו וגם עשה

והנה, כשאומרים שחיוב קריאת פרשת "זכור" הוא מדאורייתא, יש לדעת שחיוב הוא זה הוא בתרתי: יש גם לאו ויש גם עשה. הלאו הוא במה שאומרת התורה: "לא תשכח", והעשה הוא במה שכתוב "מחה תמחה". בפשטות היינו מבינים שהחיוב הוא שלא לשכוח את מעשה עמלק, וכמו שהגמ' במס' מגילה אומרת ש"לא תשכח" מוסב על מעשה

התורה. והנכון בעיני, שהוא לומר שלא תשכח מה שעשה לנו עמלק עד שנמחה את שמו מתחת השמים, ונספר זה לבנינו ולדורותינו לומר להם כך עשה לנו הרשע, ולכך נצטוינו למחות את שמו, וכן במעשה מרים נצטוינו להודיעו לבנינו ולספר בו לדורות, ואע"פ שהיה ראוי גם להסתירו שלא לדבר בגנותן של צדיקים, אבל צוה הכתוב להודיעו ולגלותו כדי שתהא אזהרת לשון הרע שומה בפייהם, מפני שהוא חטא גדול וגורם רעות רבות ובני אדם נכשלים בו תמיד, כמו שאמרו (ב"ב קסה) והכל באבק לשון הרע". כלומר, שלדעת הרמב"ן עלינו לזכור בכל עת את מעשה עמלק מה שהוא רצה לעשות לנו ולהכשיל אותנו ולייאש אותנו, ועל ידי הסיפור של מעשי הרשעות של עמלק נזכור שהוא היה הראשון שבא להלחם בעמלק. היוצא מדבריו, שהמצוה היא לזכור את מעשה עמלק בכל עת ולא לקרוא את מה שכתוב בתורה בלבד.

נפקא מינה אם קריאת "זכור" מדאורייתא או דרבנן

הרבה מן הפוסקים חולקים על הרמב"ן. והנה, מרן בשולחן ערוך מזכיר מצוה זו בשתי מקומות. בסימן תרפ"ה כתב: "יש אומרים שקריאת "זכור" ו"פרה" דאורייתא". ובסימן קמ"ו כתב השולחן ערוך בסתם שקריאת "זכור" ו"פרה" דאורייתא, ולא הזכיר שם מאומה בשם "יש אומרים". והנפקא מינה תהיה, שאם אדם מעיין בספר בשעת קריאת התורה בכל השנה והסיח דעתו, לא טוב עשה. אבל בקריאת פרשת "זכור" חייב מדאורייתא, ואם הסיח דעתו לא יצא ידי חובתו. על כל פנים, כיון שהשולחן ערוך פסק בפירוש שחיוב קריאה זו מדאורייתא – אם כן חיובה מדאורייתא.

חקירה אימתי יש לזכור את מעשה עמלק?

יש עוד לשאול ולחקור: האם החיוב מדאורייתא בקריאת פרשת "זכור" הוא שאדם יקרא פעם אחת בחייו את הקריאה הזו ולומר "מחה תמחה את זכר עמלק" וכמו שאומר בספר החינוך (מצות תר"ג אות א') וז"ל. מצוה לזכור מה שעשה עמלק



קול צופיך

מִן הָרֵאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרַה"ג הַמְקוּבֵל הָא-לְקִי הַרֵב מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל



תצווה - תשנ"ח - מאת מאת מִן הָרֵאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרַה"ג מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל



אבל יש מי שאומר, שאם בא לבית הכנסת ושמע פרשת זכור אבל לא אמר את ה"לשם יחוד" שלפני קריאתה, או שלא חשב ולא כיוון שבא לקיים מצות עשה דאורייתא – לא יצא ידי חובתו, על כן חובה לכונן ולחשוב על הקריאה שיוצא בה ידי חובתו. ויש מי שאומר עוד, שאדם שבא לבית הכנסת ושמע את קריאת "זכור" וכיוון לצאת ידי חובה, אבל לא זכר את כל הפירושים והביאורים של הפסוקים – לא יצא ידי חובה, כיון שלא מספיק קריאה בעלמא אף אם כיוון לשם זכירת מעשה עמלק, כיון שכל המטרה לדעת את מה שעשה עמלק כדי שְׁנַמְנַע מעשיית אותן עברות ולא נשוב לאותה מלכודת, וגם נעורר את "שנאתו ואריבתו" כלשון הרמב"ן. ויש מסבירים ש"אריבתו" הוא מארבים שעשה לעם ישראל [כמו שעושים החיזבאללה, והם חושבים שיוכלים לחגוג את נצחונם, אבל אנחנו אין לנו נצחון אלא בבורא עולם ובבטחוננו בו] וזו הסיבה לשנאתנו אליהם. על כן, לפחות יקרא אדם את פירוש רש"י או את פירוש האבן עזרא, או שיקרא את הרמב"ן, ואז כשיעלה לשמים וישאלו אותו למה לא כיוונת, יוכל להביא את רש"י בעצמו שיעיד עליו שהוא קרא את פירושו לפני קריאת הפרשה ויסגור עליו ויגן עליו. ואם יכול גם להוסיף על החובה לעמל התורה ושלא יהיה מפוזר ומפורד, אז אדרבה זה חשוב ביותר.

זכירת עמלק ב בכל יום כיצד?

עיקר העיקרים בקריאת המגילה הוא מה שהחינוך אומר (שם) שמצות זכירת מעשה עמלק היא מצות עשה. ואומר גם בספר החרדים שהמצוה של זכירת מעשה עמלק היא יום יום. ולא הכוונה שיש להוציא מדי יום את הספר תורה ולקרוא בו את פרשת מעשה עמלק, אלא שיש לזכור כמו שמוזכר בסידור התפילה (וימצא את זה מי שמתפלל בסידורי תפילה אמיתיים כמו דעת האר"י הקדוש) בברכות של קריאת שמע על מה שאומרים: "וקרבתנו מלכנו לשמך הגדול באהבה" וז"ל: "יכוון לקיים מצות עשה לזכור מעמד הר סיני. "לשמך הגדול" – יכוון לזכור מעשה עמלק שבעבורו אין השם שלם" ואין הכסה שלם עד שיימחה זכרו של עמלק. הרי לנו אפשרות לזכור בכל יום את מעשה

עמלק, וכמו שכתוב במגילה: "והימים האלה נזכרים ונעשים" וכתוב התם "כתוב זאת זכרון בספר", מה להלן בספר אף כאן בספר. וממאי דהאי זכירה קריאה היא, דלמא עיון בעלמא? לא סלקא דעתך, דכתוב "זכור" – יכול בלב? כשהוא אומר "לא תשכח" הרי שכחה בלב, הא מה אני מקיים "זכור"? בפה. הרי שיש שתי מצוות, האחת לאו והאחת עשה.

גדר הסמ"ק במצות קריאת "זכור"

והנה, הסמ"ק (בסימן כ"ג) אומר כאן דבר פלא: "זכור את אשר עשה לך עמלק לא תשכח, לא תשכח את הניסים והנפלאות שהקב"ה עשה עמך". יצאתם ממצרים, ולא הייתם יכולים באופן טבעי להלחם בעמלק, והקב"ה עשה לכם נס ועזר וסייע לכם, וכמו שכתוב "והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל", ואת זה צריכים לזכור. ומוסיף: "בשביל שתהיה יראתו על פינך לבלתי תחטא". וזה מתקרב למה שמביא בעל ה"מלאכת שלמה" עדני, שכל המצוה נועדה בכדי לזכור שלא לעשות חטאים ולא נרפה את ידינו מן התורה ואדרבה נתאחד לשלמות בכלל ישראל.

והנה, אומרים התוס' (מגילה י"ז): "פירש בקונטרס שהתורה נקראת בכל לשון. וקשה, שהרי קריאת התורה אינה מן התורה, ורק אין לנו אלא פרשת "זכור" בלבד שהיא דאורייתא". כלומר, לדעת התוס' רק פרשת זכור היא מדאורייתא בלבד. והרא"ש הביא על מה שכתוב בגמרא שהיה לו עבד ושחרר אותו כדי שיוכל לקרוא בתורה, ושאלה הגמרא הרי זה עשה, ועונה שבפרשת זכור זה דאורייתא, וגם קריאתה בעשרה ומתוך הספר תורה דוקא. ולפי דברינו, אם אנחנו רוצים לצאת ידי חובה אליבא דכולי עלמא, אז כשאדם שומע או קורא פרשת זכור יצא ידי חובה, שהרי עצם העובדה שהציבור רואים שמוציאים שני ספרי תורה, יודעים שהשני הוא לפרשת זכור ואז מכוונים את לבם ויוצאים ידי חובה.



קול צופיך

מרן הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל



תצווה - תשנ"ח - מאת מאת מרן הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל



למחות אפילו עצים ואבנים. וישנים אנשים, שברגע ששומעים את המילה "עמלק" יוצאת מפי החזן, מייד הרגל שלהם פועלת מבלי לחשוב הרבה, כדי להכות את עמלק. אמנם אין פסול בדבר, אבל צריך לדאוג שהציבור ישמעו כל מילה ומילה שיוצאת מפי החזן ולא יפריעו בשום אופן. ויכוח גדול יש בין החכמים אם יש לומר זְכָר עם סגו"ל או עם זְכָר ציר"י, וכמו כן יש מחלוקת גדולה בין הפוסקים מה הדין אם לא שמע מילה כזו או אחרת, אם כן קשה מאוד שהציבור ישמעו את כל הקריאה מפי החזן מילה במילה עם כל הרעש שעושים! על כן הטוב ביותר הוא, שיכריזו האחראי בבית הכנסת שלא יכו בשעת הקריאה כלל כדי לאפשר לצאת ידי חובת הקריאה ולהתכוון בכל הכוונות הראויות, ואחרי הקריאה כולה יוכל החזן לחזור עוד הפעם על הפסוק האחרון ובאומרו "עמלק" יכו וימחו כאוות רצונם.

הנה כיון שקריאת "זכור" דאורייתא, יש אומרים שאם אדם בא לבית כנסת שלא לפי העדה שלו ולא לפי השיטה שלו, הנה יש ספרי תורה שיש ביניהם כמה הבדלים, למשל יש הכותבים "דכה" עם ה"א ויש שכותבים "דכא" עם אל"ף. יש ספרי תורה משוחים ויש מהודרים ביותר ולא משוחים. יש ספר תורה הכתוב בכתב יותר מהודר מספר תורה אחר. יש כאלה שכותבים צד"י ישרה ויש הכותבים צד"י ישרה. יש נו"נים כאלה ויש אחרים, שם גם שוני בצורת האות כ"ף ועוד כהנה. אם כן כיצד ינהג אדם שירצה לצאת ידי חובת כל הדעות, האם יחזר אחרי כל הצורות והמנהגים והעדויות השונות כדי לשמוע מכולם ולצאת ידי חובת כולם, והרי זה דבר בלתי אפשרי! חוץ מזה, יש הבדלים במבטאים השונים, יש אמירת אדנו"ת כזו ויש אמירה אחרת, ואין לדבר סוף. אלא, יש להתפלל במקום שרגילים להתפלל, והתפילה שלו תתקבל בשמים כמו כל התפילות של כל השנה כולה. אשר על כן, גם כשהשליח ציבור קורא, עליו לקרוא כמו שרגילים לקרוא בכל השנה כולה. ואם יש אדם שרוצה לקרוא במבטא אחר בקריאת "זכור" או

ומחיית עמלק. בר מן דין – יש בסוף התפילה י"ג עיקרים וי זכירות שחייב כל אדם לזכור בכל יום, ושם כתוב: "מעשה עמלק", אלא ששם רק מזכירים את מעשה עמלק, ואילו בברכות קריאת שמע מבארים שבעבורו את הכסה שלם (ועייני בספר "אמונת עתיד" ח"א שבזכירת מעשה עמלק מביא את הפירוט של כל הפסוקים הקשורים לכך בתורה), ובזה יוצאים ידי חובה גם לדעת "ספר חרדים" שאומר שהחוב הוא לזכור בכל יום ויום את מעשה עמלק.

האם כל אחד חייב בקריאתה או שדי בשמיעתה

יש דין "שומע כעונה". ולכאורה, על פי דין יוצא, שמי ששומע את קריאת "זכור" מהבעל קורא בתורה – כאילו קרא בעצמו ויצא ידי חובתו מדין "שומע כעונה". והנה אומרים בשם הגאון מוילנא, למרות שקשה לומר זאת אבל כך הוא אומר, שמה שהתורה אומרת "זכור – לא תשכח", משמע – שהחוב הוא לזכור בפה, כך שעל כל אחד ואחד מישראל מוטלת החובה לעלות לתורה ולא להסתפק במה ששומעים את הקריאה של מי שקרא בתורה. ולכאורה הדבר הזה הוא קשה לביצוע, שכן יש בו בודאי הרבה טורח ציבור. ולמרות שיש עושים כמו עצתו של הטורי זהב, לבקש מכל מי שעולה ומברך את הברכות – שיתכוון להוציא את הציבור ידי חובתם, כך שלא רק הציבור יאמרו את ה"לשם יחוד" לפני קריאת "זכור" אלא שגם מי שעולה לתורה צריך לומר את ה"לשם יחוד" כדי לצאת ידי חובה לעצמו וגם להוציא את הציבור השומעים ידי חובתם. אבל על כל פנים כך אומר הגאון מוילנא. ויתכן שבמקומותיו היה בית כנסת קטנה שם היו יכולים לתת לכל אחד לקרוא את פרשת "זכור". בכל אופן אנחנו פוסקים שגם בפרשת "זכור" – למרות שכתוב "זכור – בפה", אבל מדין "שומע כעונה" יכול כל אחד לשמוע ולכוון לצאת ידי חובתו ולא חייב לומר את הזכירה בפיו דוקא.

האם וכיצד מכים ב"עמלק"

על מצות "מחה תמחה את זכר עמלק" אמרו חז"ל שיש



קול צופיך

מִן הַרְאִשׁוֹן לְצִיּוֹן הַרְה"ג הַמְקוּבֵל הָא-לְקִי הַרְבֵּי מֵרַדְכֵי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל



תצווה - תשנ"ח - מאת מאת מִן הַרְאִשׁוֹן לְצִיּוֹן הַרְה"ג מֵרַדְכֵי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל



של זכור. אבל לעני"ד עיקר דינו של המגן אברהם צריך עיון, דהא כתיב בתורה זכור את אשר עשה וגוי אשר קרך בדרך ויזנב בך וגוי תמחה וגוי, והכונה שלא לשכוח מה שעשה לנו עמלק ונספר זה לבנינו ולדורותינו לומר להם כך עשה לנו הרשע, ולכך נצטוינו למחות את שמו כמו שכתב הרמב"ן בביאורו וזה לא נזכר בפרשת ויבא עמלק, עכ"ל. אבל מפשטות דברי הגמרא משמע שיוצאים ידי חובה גם בקריאת "ויבוא עמלק", ולכן נראה לומר כדברי המגן אברהם שמי שנאנס ולא שמע בציבור קריאת "זכור" בשבת שלפני פורים יכול לבקש מהחזן להוציא אותו ידי חובתו בקריאת "ויבוא עמלק" שקוראים בפורים קודם קריאת המגילה. ואם אדם נאנס ולא שמע גם את פרשת "ויבוא עמלק" שקוראים בפורים, או ששמע את קריאת "ויבוא עמלק" ורוצה לצאת ידי חומרת המשנה הברורה שלדעתו לא יוצאים בזה ידי חובת מצות זכירת עמלק במקום פרשת "זכור" - יוכל, כשיגיע לפרשת "כי תצא", להתכוון לצאת ידי חובת זכירת ומחיית עמלק, ויזכור לבקש מהחזן להוציא אותו ידי חובתו במצוה זו. ובאמת כך אנו נוהגים בבית הכנסת שלנו ואנו ממליצים שכל אחד ינהג כך, שבהגיע המפטיר לקריאת "זכור", יכריז החזן שאם יש מי שלא את קריאת "זכור" שבשבת שלפני פורים וגם נאנס ולא שמע את קריאת ויבוא עמלק, או שחושש שמא לא יצא אז ידי חובתו בגלל החומרא של המשנה ברורה או מחמת כל סיבה אחרת - שהוא מתכוון להוציא ידי חובה על ידי קריאת "זכור" שבאותה שבת (כי תצא). ומה שאנו אומרים שבעליית המפטיר ינהגו כן הוא, משום שאי אפשר לו לבעל הקורא בתורה להתכוון להוציא ידי חובה את הציבור גם בקריאת התורה (שגם במצוה זו צריך השליח ציבור להתכוון להוציא את הציבור ידי חובתם) וגם במצות זכירת ומחיית עמלק, על כן בעליית מפטיר שהיא תוספת על העלייה שבסדר העולים יכול הבעל קורא להתכוון להוציא ידי חובתם את הציבור רק במצות זכירת ומחיית עמלק ולא במצות קריאה בתורה, ואז יצא בזה ידי חובתו אליבא דכולי עלמא.

בקריאת התורה, או שנוהג בכתובה שונה בספר התורה שלו – יש לדעת שלכתחילה כל אדם יקרא לפי המנהג המיוחד שלו ולפי המבטא שלו והכתב שלו, ואם אין דרך אחרת, שלא ילך "מפוזר ומפורד" למקומות אחרים לשם כך, אלא כל אחד מה שקרא ואיך שקרא – בין אם הוא ספרדי או אשכנזי, בין אם זה פתוח או סגור כדעת הרמב"ם, בכל מקרה יוצאים ידי חובה והעיקר שלא לעשות שום מחלוקת בציבור לשם כך, ולא לתת ל"עמלק" את האפשרות להביא אותנו לידי "רפידים" ושח"ו לא נרפה ידינו מן התורה.

לא שמע קריאת "זכור" כיצד ינהג?

אדם שלא יכול לבוא לבית הכנסת בשבת "זכור" ולא יכול לשמוע את הקריאה שהיא מדאורייתא, לדעת ה"מגן אברהם" יכול לשמוע בפורים את הקריאה של "ויבוא עמלק" ויצא בזה ידי חובתו, אלא שיבקש מהחזן לפני קריאת "ויבוא עמלק" שיתכוון להוציא אותו ידי חובת מצות מחיית עמלק. אבל המשנה ברורה (סי' תרפ"ה ס"ק י"ד וס"ק ט"ז) חולק עליו משום שבפרשת "ויבוא עמלק" שקוראים בפורים לא כתוב עיקר מצות זכירה כמו שכתוב בפרשת כי תצא "זכור את אשר עשה לך עמלק" אלא כתוב רק המעשה עם עמלק איך היה, על כן לדעתו לא יוצאים בזה ידי חובה. וז"ל: "וגמרינן בגמרא דהאי זכור היינו באמירה מתוך הספר דוקא [ולא די במה שיקבע זה בלבד] וע"כ צריך הקורא לכוין להוציא כל השומעים וגם השומעים צריכין לכוין לצאת וכו'. והנה בתרומת הדשן כתב דשמיעת קריאת פ' זכור בעשרה עדיף יותר ממקרא מגילה בצבור שמקרא מגילה לדעת רוב הפוסקים סגי בזמנו ביחיד ועל כן אם אי אפשר לו לקיים שניהם יראה לקיים קריאת פ' זכור בצבור. אבל המגן אברהם מצדד דטוב יותר שיבוא למקום שקורין המגילה בצבור ופרשת זכור יוצא על פי הדחק במה שישמע הקריאה בפורים פרשת ויבוא עמלק דבזה נמי זוכר מעשה עמלק ויוצא ידי חובתו, ור"ל דיוצא מדאורייתא. והנה למאי דקיימא לן לעיל בסימן ס' דמצוות צריכות כונה יהיה צריך בעת שמיעת פרשה זו לכוין לצאת בזה מצות עשה



קול צופיך

מִן הַרְאִשׁוֹן לְצִיּוֹן הַרְה"ג הַמְקוּבֵל הָא-לְקִי הַרְבּ מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל



תצווה - תשנ"ח - מאת מאת מִן הַרְאִשׁוֹן לְצִיּוֹן הַרְה"ג מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

ורק ע"י שקבעו אותה חז"ל בשבת שלפני הפורים נעשית מצות עשה שהזמן גרמא. ונסתפקנו אם הנשים חייבין בה כיון דמן התורה היא מצות עשה שאין הזמן גרמא דנשים חייבות בה, או דילמא אזלינן בתר רבנן שעשו אותה מצות עשה שהזמן גרמא דפטורים הנשים יורינו המורה לצדקה ושכמ"ה.

תשובה: הנשים גם מן התורה פטורים ממצוה זו מטעם אחר, וכמ"ש בס' החינוך ז"ל וז"ל: 'מדיני המצוה מ"ש ז"ל שחיוב זכירה זו בלב ובפה', וכן הוא בספרי: 'זכור את אשר עשה - יכול בלבבך כשהוא אומר לא תשכח הרי שכחת הלב אמורה, הא מה אני מקיים זכור - שתהא שונה בפיך' ע"כ בספרי, כדי שלא ישכח הדבר פן תחלש איבתו ותחסר מן הלבבות באורך הזמנים ואל הזכירה הזאת בלב ובפה לא ידענו בה זמן קבוע בשנה או ביום כמו שנצטוונו בזכירת יציאת מצרים בכל יום ובכל לילה, והטעם, כי הזכירה ההיא העיקר בדת וכו' אבל טעם זכירת מה שעשה עמלק אינו רק שלא תשכח שנאתו מלבבינו ודי לנו בזה לזכור הענין פעם בשנה או בשתי שנים או בשלש. והנה בכל מקומות קוראים ישראל ספר התורה בשנה אחת או בשתיים או בשלש לכל הפחות ויוצאים בכך ממצוה זו. ואולי נאמר, כי מנהגן של ישראל לקרותה בשבת מיוחד בכל שנה ושנה תורה היא, ומפני מצוה זו הוא שקבעו כן, והוא השבת שלפני הפורים לעולם וכו' ונוהגת מצוה זו בכל זמן בזכרים כי להם לעשות מלחמה ונקמת האויב ולא לנשים, והעובר על זה ולא זכר בלבו וקרא בפיו מעולם מה שעשה עמלק לישראל ביטל מצות עשה זה וגם עבר על לאו הבא על זה שהוא לא תשכח, כמ"ש בלאוין בע"ה, עכ"ל ע"ש. הרי, כי מצוה זו גם מן התורה אינה נוהגת בנשים משום דלאו בני מלחמה נינהו ולכן ליתנהו בזכירה כי חיוב הזכירה הוא בעבור המלחמה והנקמה שצריך לנקום ממנו וא"כ בטל הספק שלכם" (ועי"ש שמאריך עוד בענין עבדים ומסקנתו שם שעבדים חייבים במצוה זו).

והנה, הרב זיע"א מביא בעצמו בדרשותיו בספר ימי חיים [והאחרונים לא הביאו אותו, וכנראה לא ראו אותו] מביא, על

מי שלא יצא בקריאת "זכור" כיצד יעשה לכתחילה ובדיעבד

וצריך כל אדם לדאוג להכין את עצמו מראש כך שיצא ידי חובתו במצות זכירת ומחיית עמלק כבר בקריאת של "שבת זכור" ולא יביא עצמו לידי כך שיצטרך להתכוון לצאת ידי חובתו בקריאת "ויבוא עמלק" ואז נכנס לספק בגלל דעתו של המשנה ברורה שלא יוצאים בזה ידי חובה נגד דעתו של המגן אברהם, ואז יצטרך להמתין עד שיגיעו הציבור לפרשת כי תצא שבחודש אלול, ואז יבקש מהחזן להתכוון להוציאו ידי חובתו בקריאת המפטיר - אלא יתכוון לצאת ידי חובתו כבר בשבת זו. והעצה היעוצה היא, שאם קרה ולא יצא ידי חובתו בשבת זכור בקריאה של "זכור", יפתח חומר ויקרא מתוכו את הקריאה של "זכור" עם כל הפירושים. ואם ירצה להחמיר על עצמו ולקרוא גם את הקריאה של "זכור" וגם את "ויבוא עמלק" שבפרשת כי תצא, תבוא עליו ברכת טוב.

חיוב נשים בשמיעת קריאת "זכור"

יש מי שאומר שנשים חייבות לצאת ידי חובתם במצות זכירת ומחיית עמלק, ובפרט לדעתו של בעל ספר חרדים שמצות זכירת ומחיית עמלק היא בכל יום וממילא אינה מצות עשה שהזמן גרמא, ואף על פי שחכמים קבעו את זה בשבת "זכור" על כל פנים אינה מצות עשה שהזמן גרמא. ונחלקו הפוסקים בדין זה האם חייבת האשה מן התורה או מחיוב אחר - לבוא לבית הכנסת לשמוע את קריאת "זכור" ולצאת ידי חובתה, או שאינה חייבת.

דעת ה"בן איש חי" שנשים פטורות ממצוה זו

בספר "תורה לשמה" (סי' קפ"ז) נשאל על כך וכך הוא כותב, וז"ל: "אם נשים חייבות במ"ע של זכירת עמלק. **שאלה:** מצות עשה של זכירת עמלק דמן התורה אין לה זמן קבוע, אלא שחז"ל קבעוה בשבת שלפני הפורים לקרות בצבור פ' זכור, וכמ"ש בתרומת הדשן סי' ק"ח וכמ"ש במג"א סי' תרפ"ד. ונמצא, כי מן התורה מצוה זו אינה ממצות עשה שהזמן גרמא,



קול צופיך

מִן הַרְאִשׁוֹן לְצִיּוֹן הַרְה"ג הַמְקוּבֵל הָא-לְקִי הַרְבַּ מְרַדְכֵי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל



תְּצוּוֹה - תִּשְׁנִי"ח - מֵאֵת מֵאֵת מִן הַרְאִשׁוֹן לְצִיּוֹן הַרְה"ג מְרַדְכֵי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל



חייבת לכל הפחות בביתה לקרוא בחומש את הקריאה של "זכור", ואפילו תקרא את פרשת "ויבוא עמלק". ויש נוהגים שגם נוהגות נשים לקרוא את "מי כמוך ואין כמוך" ויש שאינן נוהגות. סיכומו של דבר - נחלקו הפוסקים אם חייבת או לא חייבת בשמיעת קריאת "זכור", וטוב שתבוא לבית הכנסת לשמוע את הקריאה של "זכור" כי זה קשור לעמלק והמן שרצה להשמיד גם את הנשים, ואם לא יכולה לבוא - תקרא בביתה בחומש. והיו פעם נוהגים שקוראים הספרדים לנשים בביתן את "מי כמוך ואין כמוך" והאשכנזים היו קוראים להן את ה"יוצרות" שמי שמבין את מה שכתוב ב"יוצרות" רואה את כל הנסים והנפלאות שארעו במהלך כל פרשת גזרת המן מתחילתה וזה דבר חשוב מאוד.

מטרת מצות משלוח מנות

בעניין הלכות משלוח מנות ומתנות לאביונים והלכות קריאת המגילה, בלי נדר, וברוך הנותן חיים - נביא בשבוע הבא. אבל הלכה אחת נביא כאן השבוע כדי להתכונן לה, ואותם אנשים שמוכרים סלסלות וסלים עם משלוח מנות מוכן - שיתכוננו וידעו את ההלכה הקשורה לעניין זה. נחלקו הפוסקים בעניין מטר המשלוח מנות, האם זה בכדי שהמקבל יאכל או כדי להרבות אהבה ואחוה. אחת הדוגמאות (ונמשיך עוד בשבוע הבא בל"ג) שהיא נפקא מינה למעשה בין שתי הדעות הללו, בעניין אדם ששולח משלוח מנות בעילום שם והמקבל אינו יודע מי שלח לו את המנה הזו, למי שאומר שהמטרה של משלוח מנות היא כדי שהמקבל יאכל - הרי קיבל ויש לו מה לאכול; אבל למי שאומר שזה במטרה להרבות אהבה ואחוה - הרי כאן אין ריבוי אהבה ואחוה ולא יצא ידי חובתו.

ה"משלוח מנות" שהחזיר המלבי"ם לרפורמים

בזמן הרפורמים והמשכילים הראשונים היו גדולי ישראל שיצאו להלחם מלחמת חורמה נגדם. אחד מגדולי הלוחמים נגדם היה המלבי"ם. פעם רצו אותם רשעים לעשות ממנו

מצות מחיית עמלק ועל החובה לצאת נגדו למלחמה מפני שהוא שונא ישראל, שאפילו חתן מחופתו וכלה מחופתה יוצאים נגדו למלחמה שכן זו מלחמת מצוה, ואם כן לכאורה גם נשים חייבות בקריאתה שהרי גם הן חייבות לצאת למלחמה נגד עמלק. ובאמת, בספר תורת חסד כותב שגם נשים חייבות ולא אומרים שלא בנות מלחמה נינהו. והשאלה, האם יש קשר בין מצות "זכור" למצות "מחה תמחה", כלומר אמנם אני חייב לזכור את מעשה עמלק, וזהו חיוב מיוחד ובפני עצמו, וכמו שהביא במלאכת שלמה עדני, שבזמן הזה אין מצות "תמחה" ואין מצות "זכור" מדאורייתא, כך שאין קשר בין מצות "זכור" למצות "תמחה". ועוד דבר - הרי כתוב "כי מחה אמחה" וכתוב "תמחה את זכר עמלק", ויש לשאול האם הקב"ה מוחה את עמלק או שמוטלת עלינו החובה למחות את זכרו? אלא, אומר הקב"ה אתה תתחיל במחייתו ואני אגמור לכם את העבודה, וכמו שמצינו באסתר המלכה שבקשה עוד יום אחד "ינתן גם מחר" לתת ליהודים להרוג בהם; ובאמת למה בקשה עוד יום אחד, וכי לא הספיק לה יום אחד למלחמה ולהרג שהרגו בהם? אלא, שראתה אסתר שהיו עוד עמלקים שהתחבאו ונשארו מהם, כך שהחובה עדיין מוטלת להמשיך ולהרוג בהם כדי למחות את כולם, ובאמת יכלה רק בשושן הבירה אבל בכל העולם כולו לא יכלה. ולעתיד לבוא, כשיבוא המשיח, יילחמו בעמלק להשמידו, ורק יתחילו להלחם בו הקב"ה יעזור להם ויושמדו כולם, וממילא הנשים כבר לא תצאנה למלחמה כיון שכבר לא תהיה זו מלחמת מצוה.

כיצד נוהגות הנשים במצוה זו - למעשה

והנה למעשה, כיון שסוף סוף יש מחלוקת למעשה מחלוקת בין הפוסקים, טוב לאשה לבוא לבית הכנסת בשבת זכור לשמוע את קריאת "זכור", ואשה שזו לה הפעם הראשונה שהיא באה לשמוע את הקריאה בבית הכנסת, תאמר שזה "בלי נדר" מה שהיא באה לשמוע, כך שלא תחייב את עצמה, ואם פעם לא תוכל לבוא ולשמוע מכל סיבה, לא תהיה מחוייבת מדין נדר. וגם אשה שלא באה לבית הכנסת ולא באה לשמוע "זכור" -



קול צופיך

מרן הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי
הרב מרדכי אליהו זצוק"ל



תצווה - תשנ"ח - מאת מאת מרן הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל



היתה בגלל שנהנו מסעודתו של אותו רשע, האם דוקא ביום פורים יהנה מאן דהו ממאכלים שאינם כשרים?! כאילו שלא מגיע לו מתוצרת הארץ ושולח לו דברים מתוצרות של גויים עם כל השאלות והספקות האם יש בזה בכלל הכשר? ואומר הרב חיד"א שאדם ששלח לחברו תרנגולת אחרי ששחט אותה למהדרין מן המהדרין, ומלח אותה עם הרבה מלח ועשה בה את כל ההידורים, ואחרי ששלח אותה התגלה שאין לתרנגולת מרה, אבל בינתיים המשולח אכל את העוף הזה - על זה אומר הרב חיד"א שספק גדול אם יצא ידי חובתו במצות משלוח מנות, שכן יאמר המשולח אתה גרמת לי לאכול מאכל טרף, וכי למכשול שכזה ייקרא אהבה ואחוה שלום ורעות?! כלומר, שאם אדם שולח לחברו משלוח מנות שאינו ראוי לחברו לקבל - לא יצא ידי חובתו.

לפרנס ולהחזיק את המפעלים של ארץ ישראל

ועוד דבר, שהזכרתי בערוץ שבע ואני מזכיר את זה כאן שוב. אני קורא על אותם המשלחים מנות ממאכלים של חוץ לארץ את הפסוק: "שתים רעות עשה עמי, אותי עזבו מקור מיס חיים לחצוב להם בורות נשברים אשר לא יכילו המים" - וכי למה שיהודים לא יתפרנסו?! למה יהודי בארץ ישראל לא יעבדו ולא יהיה להם אוכל?! למה שיצטרכו לצאת ולעשות הפגנות! למה צריכים להביא עוגיות מחוץ לארץ, מה חסר לעוגיות של הארץ, מה חסר לעוגיות של אנגלי! אני לא רוצה לעשות פרסומת לאנגלי, אבל מה חסר! יין של ארץ ישראל כשר למהדרין מן המהדרין - לשם מה צריך לשלוח יין של חוץ לארץ! כל היין של חוץ לארץ בחזקת יין נסך, ומה שיש עליהם חותמות וניירות - מי יודע אם זה ברמת אמינות מוחלטת! ואפילו אם זה באמת כשר, למה שהגויים יהנו שמה, ורק רב אחד משגיח על זה! למה שפועלים יהודים לא יתפרנסו! "וחי אחיך עמך" עניי עמך ועירך קודמים! מה אתה צריך לקנות דברים של חוץ לארץ, מה אתה צריך לקנות שוקולד מחוץ לארץ, וכי השוקולד של הארץ לא טעים ולא טוב?! בן פורת יוסף בן פורת עלי עין, השוקולד של הארץ טוב וטעים, ומה

צחוק ולעג ובפרט רצו להרגיז אותו. לשם כך הלכו לחנות שמוכרים בה סוכריות עוגות וממתקים, ובקשו מהמוכר שיתן להם סוכריות ועוגיות בצורת חזיר. לקחו אותם רשעים את הסוכריות ואת העוגיות הנ"ל ומסרו אותם בידי שליח נאמן ובקשו ממנו להביא את זה למלבי"ם בתשלום. כשקיבל המלבי"ם את המשלוח מנות וכולו עשוי מסוכר בצורת חזירים שאל את השליח מי השולחים, והשליח אמר שאינו יודע. אמר לו המלבי"ם, אם כן לא קיימו המשלחים מצות משלוח מנות. ראה המלבי"ם שהוא אומר שאינו יודע כי הוא חושש ממשלחיו, ביקש ממנו להמתין, וירד לחנות לקנות סוכריות בדמות רבנים ועשה מזה משלוח מנות, וביקש ממנו להחזיר את זה למי ששלחו לו ונתן בידיו עוד כסף כדמי שליחות. חזר השליח לאותם רשעים ששלחו אותו, מסר בידם את הכסף ואמר להם שהרב לא התרגז ואדרבה שלח להם בחזרה משלוח מנות. תמהו אותם רשעים והסתקרנו לראות מה שלח במשלוח, פתחו וראו עוגיות וסוכריות בדמות רבנים. אמרו, כנראה שהרב המלבי"ם שתה יין ולא הבין את הרמז ואת ה"דקירה" שבמעשה שלהם. למחרת, ישב אותו רשע המשלח עם המלבי"ם ושאל אותו אם הוא הבין את כוונתו. אמר לו המלבי"ם, וכי עליך אומרים שאתה "רפורמיי" ו"משכילי" ו"מתקדם"? אתה הרי נראה מהדור הישן! אמר לו למה? אמר לו אני שמעתי שבצרפת שהמציאו המצאה, שאם אדם מביא לחברו תמונה שלו אז המקבל ישלח לו בחזרה את תמונתו שלו, וכך עשיתי - ששלחת לי תמונה שלך ואני החזרתי תמונה שלי!

זהירות ממאכלים שאינם כשרים למשלוח מנות (ובכלל)

והנה, לצערנו הרב, יש כיום ברחוב יין שאינו כשר. יין של המן שרצה שישתו יין נסך. כמו כן יש לצערנו הרב עוגיות שאינן כשרות, יש עוגיות שמביאים מחוץ לארץ וחלקם עשויות עם חלב או עם אבקת חלב ["אבקת ריבית" ו"אבקת לשון הרע"], כמו כן יש המביאים שוקולד מחוץ לארץ עם אבקת חלב למיניהן. והנה, כתוב שמפלתן של ישראל בתקופת אחשוורוש



קול צופיך

מרת הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל



תצווה - תשנ"ח - מאת מאת מרת הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל



בעניין משלוח מנות ומתנות לאביונים יש שינוי לשון אם המצוה לאדם אחד או לכמה אנשים. הנה כתוב: "משלוח מנות איש לרעהו" - בלשון יחיד, ואילו במצות מתנו צדקה כתוב: "ומתנות לאביונים" - בלשון רבים, הרי שיש להרבות בצדקה להרבה עניים. ועוד יש לדעת, שאת הצדקה לעניים יש לתת כמו מתנה, כלומר בשמחה ובטוב לבב. והנה כתוב שכשתקנו אסתר המלכה ומרדכי היהודי לקיים מצות משלוח מנות ומתנות לאביונים, היה זה מידה כנגד מידה. היהודים שבאותו הדור נהנו מסעודתו של אחשורות, והתיקון היה לעשות סעודה. וכנגד מה שאמר המן "ישנו עם אחד מפוזר ומפורד" - תקנו להרבות אהבה ואחווה ונותנים מתנות בשמחה ובאחווה. והרמב"ם כותב שטוב לקיים מצות משלוח מנות איש לרעהו, אבל מצוה יותר גדולה וחשובה היא הצדקה "מתנות לאביונים", מפני שזו הזדמנות לתת לעני בסבר פנים יפות. וזה מה שפשט המנהג לעשות מסכות, משום שהיו עניים בני טובים שמתביישים לבקש כסף ומתנה אלא שהשעה דחקה אותו, ולכן היו חובשים על פניהם מסכה כשדפקו בדלת כדי שלא להתבייש מהנותן מתנה. אשר על כן, הנתינה לעני חשבה ביותר וערכה רב.

אמירת "לשם יחוד"

טוב לאדם שיאמר "לשם יחוד" לפני מצות משלוח מנות ומתנות לאביונים, וידוע שלדעת הגר"א והשולחן ערוך יש לכוון לצאת ידי חובה בכל מצוה שעושה ואפילו במצוות שהן דרבנן. וכתוב "זכרם לא יסור מזרעם", מכאן שמצוות הפורים ימשיכו גם אחרי שיבוא המשיח. ולפי דעתו של הרב מלאכת שלמה עדני זה מיושב מאוד, שגם אחרי שיבוא המשיח צריכים לזכור את מעשה עמלק כדי להנצל מהעברות שגרמו לאותו מעשה, והעיקר להגדיל תורה ומצוות ומעשים טובים, ויהי רצון שיראו עינינו וישמח לבנו והקב"ה יהפוך לנו את כל העניינים האלה לטובה ולברכה וידביר את כל שונאינו תחתנו ולא תעשינה ידיהם תושיה ולא יעשו שום מחשבות רעות על כלל ישראל ונזכה כולנו לגאולה שלמה עד ביאת גואל צדק

צריך לקנות שוקולד של חוץ לארץ?! אתם, בעלי הסלים והסלסלנים שמכינים משלוחי מנות מוכנית, אתם יכולים לעשות מהפכה, ולא תקנו את הדברים הללו, לא יינות ולא עוגיות ולא שוקולד של חוץ לארץ, אלא עליכם להכין רק שוקולדים וממתקים של ארץ ישראל, ותכתבו על הסלסלה שלכם שזה מתוצרת הארץ, כך שאפילו אם תמכרו יין יקר - ישלמו לכם על זה ולא תפסידו מכך. כך שיהודים ירויחו ויתפרנסו, ולא יזרקו את הקופסה של השוקולד לזבל בגלל ששלחו לו מאכלים של חוץ לארץ, וכי הוא חושב שאין לי יראת שמים שהוא שולח לי מאכלים כאלה?! ואז במקום שיהיה ריבוי אהבה ואחווה יהיה ח"ו רוגז ושנאה.

המוצרים שיש לשלוח במשלוח מנות

במקור התקנה של חכמים במצות משלוח מנות בפורים, אמרו שיש לשלוח אוכל ממש. והנה, היום - אם ישלח אדם לחברו קופסת סרדינים לחברו, יפגע חברו על כך, ואם שולח לו קציצה יתרגז עליו. לכן היום פשט המנהג לשלוח מיני ממתקים ושאר דברים.

משלוח מנות - שתי מנות בשתי כלים נפרדים

אומר הרב בעל ה"בן איש חי" שצריך שיש לשלוח את המנות לחברו בשתי כלים ולא בכלי אחד, כי הכלי מצרפם ולכן יש לשלוח בשתי כלים נפרדים ובזה יצא ידי חובתו אליבא דכולי עלמא. גם בעניין משקאות ששולחים, לא משנה אם זה בירה או יין או כל משקה אחר - נחלקו הפוסקים: יש מי שאומר שזה מצטרף, ויש מי שאומר שזה לא מצטרף אלא כל אחד לעצמו. לכן טוב שאדם ישלח שני סוגי עוגות בשתי כלים, ותבוא עליו ברכה. אדם ששולח לאדם אחד בשתי כלים ולשאר הוא שולח משקאות ועוגות מצורפים ולא בשני כלים, גם כן יצא ידי חובה, כי העיקר הוא משלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים.

מתנות לעניים



קול צופיך

מרן הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל



תצווה - תשנ"ח - מאת מאת מרן הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל



במהרה בימינו אמן.

פינת השואלים משיבת המאירי בקרית משה וישיבת מצפה

יריחו

שאלה ראשונה - הרב אביעד כלף שליט"א משיבת המאירי

ערב טוב לכבוד מורנו ורבנו מרן הראשון לציון הרב מרדכי אליהו שליט"א נשיא ישיבתנו משיבת המאירי, וערב טוב לקהל המאזינים והצופים, ובכללם לרב שמואל זעפרני שליט"א ראש ישיבתנו, ותלמידי הישיבה היקרים.

ברשות הרב אשאל שתי שאלות. **השאלה הראשונה:** קשורה לפורים. חלק מבני הישיבה נוסעים לביתם מחוץ לירושלים בליל י"ד ושוהים בבית הוריהם עד ליום המחר וחוזרים לישיבה בליל ט"ו. האם אותם מבני הישיבה שנתחייבו וקיימו את מצוות הפורים ב"ד - פורים דפרזים, חוזרים ומתחייבים בכל מצוות הפורים בט"ו פורים דמוקפים.

שאלה שניה: בעזרת ה' בעוד מספר שבועות מתגייסים חלק מבחורי הישיבה - תלמידי שיעור ב' - לצה"ל. האם אפשר להקל בהלכות מסוימתו בזמן שירות צבאי כגון בשר חלק ובישולי עכו"מ, ואם כן האם יש הבדל בין חייל המשרת שירות קרבי לבין חייל שאינו משרת ביחידה קרבית. תודה רבה.

מרן הראשון לציון זצוק"ל

התלמידים של הישיבה שלומדים בישיבה כאן, אם הם - בבחירות הם לא יבחרו לפי אזור ירושלים אלא יבחרו לפי אזור מגוריהם. אז לכאורה הם נקראים שגרים בירושלים, אלא הם נקראים שגרים מחוץ לירושלים. אז אלה, כשנוסעים לדוגמא ביום רביעי שהוא יום תענית אסתר, כשמגיעים חוץ לירושלים בליל י"ד בביתם, שם יקיימו את כל ההלכות - בלילה קריאת המגילה ו"על הניסים" וביום את כל המצוות, קריאת המגילה, משלוח מנות ומתנות לאביונים. ואם יבואו

בליל ט"ו לירושלים, יש מי שאומר שפטורים כיון שכבר יצאו ידי חובתם בכל המצוות. ויש אומרים בשם הירושלמי, שבן י"ד שבא לירושלים התחייב כאן וכאן, כמו שכתוב בירושלמי שאם ירושלמי בליל שישי יסע לתל-אביב וישב שם בשבת - יהיה פטור מכאן ומכאן, כך על אותו משקל אם בן י"ד יבוא לירושלים יתחייב כאן וכאן. כלומר, שאם ביום שישי בבוקר בעמוד השחר התלמיד הזה שקיים מצות פורים כבר ב"ד - יהיה בירושלים, יתחייב בכל המצוות. אבל מכיון שיש מי שאומר שזה מדובר אם עקר דירתו לא סתם בעבר לירושלים אלא עקר את דירתו ממש ובא לגור בירושלים, וכן להפך. על כן, אותם התלמידים או אורחים שרוצים לבוא לפורים לירושלים, אם הם יבואו אחרי עמוד השחר ביום שישי, לא מתחייבים בכלום, אבל אם יבואו בלילה בליל שישי או שיבואו ביום שישי בבוקר לפני עמוד השחר, יתחייבו בכל החיובים, אז בליל ט"ו אפילו שיהיו עדיין בתל אביב יכולים לקרוא שם את המגילה בלי ברכה, וכשהיו בירושלים יקיימו את המצוות כגון סעודת פורים ומשלוח מנות ומתנות לאביונים ממילא בלי ברכה, וגם את פרשת "ויבוא עמלק" לא יכולים לעלות לתורה ולברך. כל זה מדובר בתלמידים. אבל אם באמת מי שגר בתל אביב עקר דירתו ובא לגור בירושלים יש לו דין אחר אם יקיים את המצוות של היום בברכה או בלי ברכה.

בנוגע לשאלה השניה - על המתגייסים. כל אחד צריך לדעת, שמה שאומרים שיש קולות לחיילים ובהרבה תחומים מתירים כל מיני דברים, אין כך הדבר, אלא כתוב: "כי אני ה' מתהלך בקרב מחניך והיה מחניך קדוש" ואדרבה, הצבא של עם ישראל צריך להיות קדוש יותר מאשר באזרחי שכן הקב"ה מתהלך בתוכם ואתם! ועל כן, לא צריכים להקל. אבל אם אדם אזרח, יום אחד לא מצא בשר חלק לא יאכל אלא יאכל אוכל אחר. ואם לא מצא אוכל שלדעתו לא כך צריך להיות - יאכל אוכל אחר. אבל בצבא שאין אוכל אחר ולא יכול להלחם על קיבה ריקה, על כן ברוך ה' היום הצבא מאפשר לכל חייל לקבל אוכל חלק וכשר מהודר מה טוב. אבל אם לא יכול לקבל



קול צופיך

מרן הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל



תצווה - תשנ"ח - מאת מאת מרן הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל



מזמן חז"ל בנוגע לתפילות וממשיכה עד הדור שלנו. בזמן האחרון רוצים להמציא איזה חוק שיהיה רק רב ראשי אחד או רק רב אחד. מי ידוע מי יהיה הרב הזה: אם הרב הזה יהיה מאיזה עדה מסוימת יחייב את כולם ללכת לפי המנהג שלו והמנהג השני יתבטל. המנהג הזה של שני רבים זה טוב, כך שיאפשר לכל אחד ואחד ימשיך לנהוג לפי מנהגו.

כיום, בארץ ובעיקר בישיבות אין בעיה של "לא תתגודדו". יודעים שיש קהילות שעומדים - למשל - בקריאת ספר תורה בשבת, יש עומדים ויש יושבים. גם בקריאת זכור יש הנוהגים לעמוד בשעת הקריאה אף על פי שבכל השנה כולה יושבים בקריאת התורה, כמו כן בקדיש יש הנוהגים לעמוד ויש הנוהגים לשבת, יש שבתחנן נופלים על פניהם באופן שמניחים את ראשם על זרועם ויש שאינם נוהגים כך. על כן כל אחד יודע שכל אחד הולך לפי מנהגו ושיטתו ואינו נוהג כפי שנוהג משום שהולך נגדו. ומכיון שיודעים שיש "שני בתי דינים" - אין בזה איסור של "לא תתגודדו". ותמיד אני רגיל לומר שבדרך כלל הראש הישיבה הוא ה"מרא דאתרא" בישיבה, הוא הפוסק והוא הקובע, כך שמה שהוא אומר, התלמידים בישיבה צריכים לשמוע, ובעיקר בעניין סדרי הישיבה. ואם ראש הישיבה בעצמו ישאל אותנו איך צריכים לנהוג, ויש לו תלמידים אשכנזים ותלמידים ספרדים, אין חכמה לומר לו שיעשה תפילה אחידה וכולם יתפללו כמו אשכנזים או כמו ספרדים, אלא נאמר לו שיעשה תורנות, ויעלה שליח ציבור פעם ספרדי ופעם אשכנזי, והשליח ציבור עצמו יתפלל כמו עדתו, אבל התלמידים יתפללו כל אחד לפי מנהגו. וממילא העיקר של כת"ר תפתר.

בנוגע לטבילה בשבת: היה מנהג בירושלים שהיו נשים טובלות בבין השמשות בערב שבת. והיה מנהג בירושלים כמו הסברה שכתוב בדברי האר"י הקדוש שטבילה של ערב שבת אמנם חשובה, אבל טבילה של שבת וטהרתה יותר חשובה בדבר הזה. ועל כן היו נוהגים שהיו הולכים בבוקר לטבול. והתחילו להגיד איך אתה הולך והרי זה מים חמים ולא

בשר חלק ולא יכול להתקיים ולהמשיך לעבוד ללא אותו אוכל, יש להקל לו לאכול מאותו האוכל. ואם הוא נמצא במחנה ומייד בגמר הארוחה הולך לנוח בחדרו - לא יאכל מאותו הבשר ולא יאכל מבישולי העכו"ם שכן זה מטמטם את הלב וישגע אותו, על כן לא יאכל מאותו האוכל. ועל כן, ישתדלו כמה שאפשר, לאכול אוכל למהדרין, וכשאינן ברה - אם צריכים אותו יום להלחם או לשמור אז יאכלו מהאוכל שמגישים בחדר האוכל, ואם לא צריכים לשמור ולהלחם אלא להיות במחנה בכוננות - יחמירו ולא יאכלו מאוכל שיש בו ספקות ובעיות.

השואל השני - הרב שבתי סבתו שליט"א - ראש ישיבת נתיבות יוסף ומאור טוביה

שלום לכל המאזינים. ברצוני לשאול את כבוד מרן הראשון לציון שתי שאלות. **שאלה ראשונה** בנושא "לא תתגודדו" וכפירוש חז"ל לא תעשו אגודות אגודות. והנה, הבית הכנסת שאנו מתפללים בו מורכב מעדות שונות וכמו כן הישיבה שמורכבת מתלמידים שיש בה רב ספרדי ורב אשכנזי. כיצד ינהגו הלכה למעשה: בקימה בקדיש? במיקום אמירת התחנון בתפילה? בנוסח אמירת "כתר" שבמוסף.

השאלה השניה היא בנושא איסור רחיצה בשבת, מהי הגדרה של מים פושרים לדעת כבוד הרב - המאפשרים טבילה במקוה בשבת?

מרן הראשון לצ' זצוק"ל

גם אני מצטרף לברכה שמברכים את כבוד ראש הישיבה הרב הגדול מעוז ומגדול הרב סבתו על הולדת הנכד, יהי רצון שיזכו הוריו בחייכם לגדלו לתורה ולחופה ולמעשים טובים ויהיה תלמיד חכם וירא שמים גדול, ונברך אותו שיהיה תלמיד חכם יותר מהסבא שלו.

בנוגע לשאלה הראשונה: הבעיה של "לא תתגודדו התחילה



קול צופיך

מרן הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי
הרב מרדכי אליהו זצוק"ל



תצווה - תשנ"ח - מאת מאת מרן הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

טובלים במים חמים, עד שאמרו שאין המים חמים אלא פושרים וגם אמרו שעל בלן לא גזרו, וכיום יש הרבה אנשים ולא יכולים לשנות, כמו כן יש כל מיני שעונים ויש השגחה - בכל אופן, מכיון שמעלת הטבילה בליל שבת לאשה או ביום שבת לאיש חשובה, מותר לטבול כיום בכל מים שיש אלא שלא יהיו חמים עד כדי שהיד סולדת בהם אלא שיהיו מים שכל אדם יוכל להכנס בהם, ובזכות מצות הטבילה שהיא חשובה ונעלה ביותר כמו שכתוב "מקוה ישראל ומושיעו" - נזכה לישועת עולמים ולגאולה שלמה בעגלא ובזמן קריב ונאמר אמן.

*רוצים לקבל קול צופיך באמייל כל שבוע !!
שלחו לנו בבקשה באמייל ל- webmaster@harav.org

